

(Төнчүзү. Эгеи бири арманда).

Комитетинин байыркы чагаалында совет литературанын хөгжүдүгүнө, бистин чагаалыкы интелектуалдык-адабияттык дайынчы отряды — бугу чогаалчыларын сыйры катыштырарына чагаалчылар эволюция ролюн бекитиле үнөсө көрүп турар. Эволюция аял-чорудуга социалисттик боттук чүгүлдү байдаларында чүгүлдү — идеялык жөнүн ачып-аңгыдагы, маанатын, демселенин чаа кевирин кевирлеринге жөндө дузалаан.

Бистин чүгүлдү акы-дуума уаустарынын бугу литератураларынын тургустууна болгон чечкелерине чагаалчылар эволюция ролю угуу. Ол дугайында съездинин делегаттары бо индирден хөй чүгүлдү болуп-чоругуу-биле чүгүлдү турдулар. Социалистик тургузуу, ленинчи национал политикакын чедишкенин шадан бөр чачыдары болгон хөй чүгүлдү турду баса Октябрьдин социалистик Уауу революциянын ачылында тургустуну национал литератураларын чедишкенин хөгжүдүсүн хандырган.

Бөгүн нини эне сорууга болгон идеялар-биле соруу кирген Совет Эволюциянын бугу уаустарынын чагаалчылары чыгыс ай чыккалда чоруп турар. Чыгыс ай болгон

хөй азы совет литература болза, совет уаустарынын культураларынын акы-дуумалыкы чорунун болгон бот-бодун байыдарынын боттук бот-танымкыны болуп турар.

Эргим эштер! Совет литературанын бугу отрядтарынын болгон бугу салгадарынын төлөкчелери бо залда чыккан-дыр. Чартык чүс чыл дүргүзүндө ооң чүгүлдү мында көрүп турар-дыр силер.

Делегаттарын арасында — социалистик реализмдин литератураларынын үндеништерине турган бугуру баштыг хоочун кижилер бар. Бөгүн бис ханы хундуктедиг болгон өөрү четиришкенин сестерин хамтык мурунда оларга илергейлеп, бжык калкымылды, сеткил-салгыш талазы-биле омак, сергек болурун, омак чагаалчык хөй чылдарын оларга чүрөктүн ханымын күзөп турар бис.

Хоочун кижилер-биле кады хоочун салгалдык чогаалчылары, беш чылдарын алдарык чылдарында, дайыннын кады-дөшкүн шыгалдыларын үзүндө, дайын сөлүкчөгү үлө литератураже хандыкына кижилер бар. Оларнын чагаалчык күштери долу болгон таланттык чечкелешкенде турар, мычанган олар хөй чаа дайымчык чагаалдык биле бистин өөрүтү дээрине бугу-дээр бис.

Съездинин делегаттарынын арасында анык чогаалчылар база бар. Литературанын таланттык салгалынын бисте өзү, бодунун башкыларынын болгон улут эштеринин эки чачылдарын чедишкенин үргүзүп турары өөрүчүт.

Чүртүк чогаалчылар организация партидык болгон улусчу чорду дээш, совет литературанын идеялык үндеништеринин теңиш дивени дээш, ооң чечен чагаал чаа-чаа чаалап алышкыны дээш демиселчелерин чагаалчык эволюция болуп моон сонгаар-даа чоруп дээрин идегээринин бугу барымдалары бар.

Эргим эштер! Ленин орденин СССР-нин Чогаалчылар эволюция тивисинишкан, ол бектик шаңдал-биле холаштыр силерге, бистин чүгүлдү бугу чагаалчыларына сеткил-салгыштын ханымын чагаалчык кыш-аңгыга чедишкенин күзөп, совет чогаалчылар боттарынын бугу таланттык, боттарынын бугу илг сеткил-салгыш төрөнү үзүлдү, коммунизмни улут кезеге моон сонгаар-даа бөр дээринге бугуради илергейларын мензе чөпшөр көрүрү.

СССР-нин Чогаалчылар Эволюция баштаар черин бири секретарь

К. Федин баштаан төлөлери түтүтүп алган индирин чыныгы чаа чеген. Төлөлөрүн составы: А. Корнейчук, М. Турсун-Заде, П. Бронка, Н. Тихонов, А. Леонов, А. Собаков, В. Кербасов, А. Лупан, Н. Абашкин.

И. В. Подгорный Ленин орденин совет литератураларын туугуна нардан. Залда олурушканын бистин чүгүлдүгүндө литераторларын бистин националдык отрядынын чагаалчы аялы болгон СССР-нин Чогаалчылар Эволюция аял-чорудуга үнөсө чыккан кылдыр көрүшкөн, бектик шаңдал дээш боттарынын өөрү четиришкенин димиттик адым чаксаакылы-биле илергейлөөн.

Залда чыккан бугу кижилерин болгон чүртүк литератор бугуру-дүгү ам сеткил-салгышты долган өөрүшкүн К. Федин бодуну чүгүлдү илергейлөөн.

СССР-нин чогаалчыларынын дөрткү съездин бистин совет литературанын хөгжүдүгүнө СССР-нин Чогаалчылар эволюция ачы-хавылаан бекитиле үнөсө көргөн дээш Совет Эволюция Коммунисттик партиянын Төп Комитетинин, СССР-нин Дээш Советинин Президиумунга болгон Совет чакка чүрөктүн ханымын өөрү четиришкенин илергейлөп түр!

«В. И. Ленин биле Ф. Э. Дзержинский кызыгаар камгала-нын комиссары П. Ф. Федотовтук илестик диннал чуррак. 1918 чыл. Чурукчу Н. П. Толкуновтук чурааны бо чурукту Москвада Кызыгаар шериглеринин музейинде делгээн. СЭТА-нын фотомедээси.

КЫЗЫГААР КУРЖААНДА

Генерал-майор Григорий ЗАБОЛТНЫЙ, кызыгаар шериглеринин политиктик эргеленин начальниги.

Кижиге урелик серп чыныгы ол таварын берген. «Дүңүп бер!» деп, хол бооларын Коробитиче угай тууду алган турганар. Кызыгаар чыныгы удуу чаксаан туучу кирипкен. Баштайгы оту-биле-ле хол-аалакчыларын бирөөн ол укур аткан, боду база аял-балгалаттырышкан. Илчээлдээ Коровичин боолан үргүзүлгөшкөн турган.

— Дузалайр дээш чөдө хамык келериниске, Андрей ам-даа дээр чыткан. «Ажырас эштер, олар кызыгаар эртин шыдаанга ден ол сымарын чугалаан. Соода илерзин баугар аларга, ол бөдү хоралакчылар Ленинградте шүргү кирер даалгалы болгон— деп, аставынны начальнигинин политика талазы-биле дузалакчы чоран, ам отставкада полковник С. Любимов чугалаан олар.

Бистин муруну талакы заставаларынын бирөөнине маадрык пулеметтик Ларсон Коваленков адын Туркмен ССР-нин Министрлер Чогулунын доктаалын баугар чөкүт чаа тывыска.

1932 чылды январды ол аставанын үчүстөгү бисмачилер нөстүп көлгө. Илг сестерин алышканы эгелөөн. Уш катан ажыт күштүг дөрбөчелерин каш-ла сангы совет кызыгаарлар ырызын сыга берген. Басмачилердин бирөөн астава начальниги Максимович шытаан алган чыкканын тулушкуну үзүндө ол боду эскербин барган. Ону Ларсон Коваленко көрүп каан болгон командирин бодуну мага-бөдү-биле камгалап алган.

Ада-чүртүк Улут дайын бистин куржуниске эч берге шытаалда болган. Эң дегин дайынын ашкан тилгелде совет кызыгаарлар камгалакчыларын маадрык анык-хөдө база бөр, дөрбөчө хандыкынын эгелөөн, фиделист генералдар совет кызыгаар аставаларын баштайгы үжөн мивутууда-ла чер кырылдан ширбй шыптарын кордап. Дайын алданган. Заставаны ооң, бугуөлө ол четкинек, мичаала-даа дайынчыларын чөтсөз салыр кылдыр албадан шыдаван. Бистин барын талакы кызыгаарларымыз дайын үндөдүгү урелик-буука олтуурдан 1941 чылдын июль тулушкунуларынын истерин истектилик кыл, боолары-даа тыл ап турар, мичаала-даа чыгыс винтовка-даа хөй болгон. Кызыгаарларын камгалакчылар төрөн кызыгаарларын сөлүгү адышкыга чедир кам-

галап турган. Совет Эволюция Маадрыклар кызыгаарлар Александр Лопатинин, Федор Моринин, Андрей Киселовтук аттары чоңу-лук салып-сеткилде олум чок. А уе-шаг совет дайынчыларын эрес-маадрык чоруктарынын улам-на чаа-чаа арыларын аякыды турар.

Лениндин камгалакчыларын маадрык чорупу токуу апарган. Совет Армиянын болгон Шериг-Дайы Фиделуң кезектери-биле кады 12-кү күзыгаар отрядынын соодаттары болгон офицерлери ача ол хун, дүңүк дүргүзүндө эрес-маадрык туушкан. Шериг эртен Александрский баштайр Иан дээр чүрткүлчелерге чөдө балыктыр чедир дайынчылар кызыгаар командатарынын бажымында олтууан берген. Ханы төктүп турган дайынчылар сөлүгү тышкыга чедир туушканыр. «Немецтер штабке шүргүдү турар. Чыгыс оя артты.» деп, кызыгаар отрядынын начальниги майор Лигушени Александрскийн сөлүгү мерзон илгиди болган.

Дайындык бугу чылдарында кызыгаарлар тулушкунуларынын хайым черинге турган. Олар Москвада болгон Ленинградте, Одессада болгон Севастопольдү камгалакчыларын хурааленин турган. Сталинград тулушкунуна, Курск элпөткө болгон тулушкунуна, Днеприн кезегине, дайындын түндө чаданын дыка хөй шаан халдакчы операцияларын олар кирешкен. Командылаа черинде даалгаларын чедишкенин күсөткени база оң-биле кады эредиди болгон маадрык чорупу көргүсөни дээш чыкканын бектик шаңдаларын 32 кызыгаар кезектери берген, кызыгаары 11 полктар хундукту аттарын, 150 кызыгаарына Совет Эволюция Маадрык атты тывыска.

Ада-чүртүк Улут дайыныга совет удуштун тилгеленин укур-дузаны үнөсө чөдө берген. Гитлер фашизмдин чыла шапканы бистин тилгелеттисе күчүстүтү коргү-дү, бистин кызыгаарларына байдды үнденин-биле эскерткен. Хөй ми километрге кызыгаар дилдин дургаар бистин кожаларымыз социалистик чүрттат апарган. Кызыгаарларын турар акы-дуума күрүлгөри кызыгаарлары-биле совет кызыгаар шериглеринин дайынчы дем каттыштырталган өзү, бжыгыч турарын Улут Октябрьн 50 чылдык бугуздө делгээлери ова өөрүчүгү-дүр. Кабы-ка-

йымдык дузалакчы чорук бугу социалистик дем каттыштырталган болгон ооң чүгү бугуздү кызыгаарларын идегедик камгала-нын хандырын турар.

Күрүө кызыгаары — доктаамал хөдөлгөн турар фронт-тур. АКШ-тын, ГФР-нин болгон өскө-даа чүрттарын импералисттер боттарынын разведкаларынын аял-чорудуга илени иленишкенин турарын млагыны сөлүгү үнөчү болушкунуна тодарып көртүгүп турар. Кызыгаар урелик чыккан-даа черге, харыл-даа кизин эртенге кылдыр бөтөн салгындар чөдө манай болур. Самолеттарын, сут ада-биле чоруп келерин, дүргөн чорукту коробитиче — ол бугуну импералисттер чүрттарын разведканын эргениге тилсип берген. Ол байдалдарда совет кызыгаарын дайынчылар боттарынын хурааленин маадрык күсөдүн, дайыннын калдык-даа кажарлашканына удуу туржунуна чүткүлдүг өөрөнч ап турар.

Кызыгаар камгалаын тургузар дугайында Улут Комиссарларынын Чогулунын 1918 чылдын май 25-те Дзержинге В. И. Лениннин та-йыбыралаа кагыларын кызыгаар-жыларын амы салгалы кидитыла биле күсөдүн турар. Совет эрге-чагырамык баштайгы чылдарында болгон дайындын хундерине бистин күрүлгөни кызыгаарын маадрык камгалап турган кижилерин чачылдарын ол салгал шычч баран болуп турар. Ону бидык-кап турар дыка хөй фактыларын билдир бис.

Бистин муруну чүк аставаларымыз бирөөнүн үчүстөгү каарны дүгө кызыгаар уреликенин эки илереттенин. Ооң эртен истеп, сержант Пимоненко биле ачаа дайын Широкос олар эдди чөткөк чоруккан. Ол дайынчылар бартаалы берге орутарын алып артты чораш, эргенге чедир 20 километр орукту эртен. Шыргай арасында оозалап, чыгыс бажыкыштан чыгына келген, ол ит кызыгаарын эгелөөн, «мында-дыр деп чүвени кызыгаарлар билди каан. Иттың ооң-биле Пимоненко бажыкы кончуг дүргөн кире халый берген. Дүргөн болгон дилин чорун херекти шиптирээл—кызыгаар үрөн үш ичинин туткап, боо-чөтсөз хураап алган.

Офицер Воскобойвуд командылаан коробитиче экижазы дилин хөдөлүшкенин үзөгөр-чигез көргүскен. Күрүө кызыгаарын үрөөн

айымдык кем-буруулуз идегет катерге олурушкан, дөш чорутарын орамдашкан. Коробит ачаа чыгыр чөткө. 2-ги чергенин старшинасы Клеанов биле матрос Дубина чөткөк доран-на катерге шурай берген. Иян автомат-биле чөтсөгелттиген үрөчкени олар хол дайнаан.

Бөгүн совет кызыгаары — чүтө кызыгаар камгалакчымыз энес, харин муруну олурутуу, идеологтук дайынчымыз-дыр. Дыка хөй кызыгаар аставаларынын болгон контрол-эрттириге чедиринин хун бугу аял-чорудуга ооң чиниз болур. Бистин чүгүлдүгүндө кээп турарларын арасында идеологтук коралакчыларын кылдын орамдакыр илгид кижилер база таварныкыларын дайын, кымың оңуң болуп турарын кызыгаарлар өрөнчип билди ашкан болгон кемин үзүлдүгү белектетинин турарын баш удуу сойлаан турар.

Кызыгаарларда кайтамчыкты кижилер албан эрттирип турар. Кызыгаар албанынын алдаржаан мастерлерин: старшиналар А. Смолин, В. Кубланшиль, В. Демчук, И. Кияшени оларын бистин шериглеринисте эки билди. Олар хоочун кижилер-дыр. Делегейин илгид дайынчы соода тургустун кижилер оларын-биле чыгыс олурута турар. Ачаа дайынчы Адамий кызыгаар урелик чөдө кижини туткан. Ачаа дайынчы Абдул Забаров алдан ажык дөрбөчелерин туткан. Октябрьдин тилгеленин соода дайынчы вахтага турган кызыгаар-жыларын улут салгалымыз эстафетаны аныктыр төлөтүгү үргүлдүлө турар.

Совет кызыгаарларын камгалакчыларын чоңуң салгы салышкынына бүртөткен. Кызыгаар шериглерин бугу амы шыгың дайынчы техниканы-биле болгон бирге чөткөлдү боо-чөтсөк-биле хандыргышан. Заставалар чылдан чыгыс экилгип олар. Дайынчылар хөй муң коммандык библиотекаларын. Чогаалчылар, композиторлар, артистер, журналистер, күш-ажылдык сурагыл кижилер оларга алдан барып турар. Чер-черин партия, совет болгон комсомол организацияларынын идеялык дөткөчө-биле, бугу чоңуң дөткөчө, дузалакчы-биле кызыгаарларын хундукту, хары-салгалы суруталын чедишкенин шиптирлен турар.

Октябрьдин социалистик революциядан тургустун Совет күрүлгөни илгид кызыгаарларын серемчелдег болгон идегедик камгалакчыларын мурунда СЭКП Төп Комитетинин салган суруталын алдары-биле күсөдүн дөш эрес-маадрык совет кызыгаарлар бугу-ле чүдөдөрүн кылып турар.

(ПМА).

Совет Эволюция Маадрык полковник Н. Ф. Карацупа кызыгаар шериглеринин албанына турар турар эзинин дүргүзүндө 120 дайынчы үсүленишкенине таварышкан болгон кызыгаарын 467 үрөкчилерин туткан.

АДААНДА ЧУРУНТА: мичман В. Д. Медушын ууртанын төргин эки белектидик дайынчы артиллерия бөлүк кара адып белектинип тур.

КЫЗЫГААР КАМГАЛАЛЫНГА 49 ЧЫЛ ДУРГУЗУНДА

Партиянын политикамыз амыдырага бжык-биле боттарчымыр, оңу чыгымын чөккө сагымыр дөш, дайынчыларын азы-бүрү эжелгичи олашарын кызыгаарлар баш удуу билди ал, оңу сый шаан турар. Бистин Коммунисттик партияны, совет чазанымыз кызыгаарлар шериглер дугайында хун бугу салгы салын, оларга бугу талакы дузаны чедирип турар. Илчээлдээ бистин кызыгаарларын, мидикте Төрөн чүртүгүстүн кызыгаарын ол серемчелдег камгалакчылар, улут бугуради шымактырар бис.

Бистин улут делгем чүртүгүстүн кызыгаарын 60 муң амык километр шоюду чоруктан. Ооң эртен черлеринде хөвү-даа, арка-арык-даа, да-даа, далай, океан-даа бар-ла. Кызыгаар калдык-даа черден эртен болза, оңу бистин совет кижиле — кызыгаары-соода камгалап турар. Илчээлдээ кызыгаарын үрөчкени, чоңуң тайбик күш-ажылдык хөдө чедирерин бодал чорупу дайынар ам-даа өзөш энес. Тайбиктин дайынчыларын чимселешкенин доран дова шаарына ногоан боттүгү дайынчылар кезеде белеп.

Кызыгаары соода—ол дөргө боолуг кижидир. Илчээлдээ боолуг

1967 ч. Май 28. ШЫН 2-ГИ АРЫН

билди бис. Бисти көр хөң чок чоруп-биле калдык-даа херекти кылып, кызыгаарже шүргүп болуу. Илчээлдээ ам кел дивизия алачыларын сестерин алдырға үргүдү белеп турар укжурагү бис.

Бодуздун күжүгүсө бугуради, бистин артымыста Төрөн чүртүгүстүн тышкын билди турар бис. Бир энес импералисттер дайымы эгелөөн болза, олар бугу антырарымын таваржылар Бистере, Хасан болгон Халкин-Голдуң, Севастопольдү, Одессаны маадрыларынын салгалымын, чон бодунуң джын камгалаарын идегөн. Ол дөргө хундукту хураалде. Бис база-ла коммунизмдин тургустуну чыгары болуп турар бис. Кызыгааржы кижин станоп камыга турбас, күр черин алдырбас-да, харып. Илчээлдээ бистин чоңуусу кызыгааржыларын ачы ам и а а, СЭКП-нин Программында айтылган улут планын күсөдүн, маадрымы-биле аякыдап, шөлөң чүрттат турар. Кызыгааржымыз адын бистин чоңуустуа тудукунуу, тараажымын-биле бир дөмөй хундукту чорупу миди.

Кызыгаар шериг албаны эрттирери белеп энес-даа болза, эстафетаны эрттирген хунер дөшкө кым-даа кударал, мунгарнаа. Чыгыс күсөк-соруу-биле чүртат, чыгыс суруталы чоруп олар коллективтик күжү деп чүд, бугуру найырал деп чүд дээрзин эстафетаны эки хандыр билди алар. Кызыгааржы калдыкымын бугу чүртталганын иштине утун дурбасы-биле артып калар. Чылдар эрте бергенде бис төрөн эстафетаны, эрес-дидим чорукка, бжык чүртүгө өрөдди каан командирлеринисте чыгы сеткил-

биле сактып чугалакчыр бис. Шеригден халакын келген, ачаа хөң кедип алган чоран дайынчымын, ооң чүрүмүндө, биче сеткилдиден, салып-сөргөндө кым-даа доран билди каар. Ол кезеде бистин тургустуу аял-адышкы муруну олурууга чорур.

Совет эрге-чагырамын 50 чылдык бистин дайынчыларымыз дайымы болгон политиктик белектин талазы-биле кайтамчык чедишкенин ужуражыр дөш кызыгаар өрөнч, чүрттат турарлар. И кезектин ачаа дайынчыларын Сухарев, Шахов, Волков, Горбунов, Алехиндин болгон өскө-даа хөй-хөй эштер дайынчы болгон политиктик белектен шиптирчелери болганар. Шериге үр бөзү берген дайынчылар анык солдаттарга дайынчы дуржуганын күсөдүн-биле джынчы билди берип турар. Албан хураалдеге, чүрүмга, дайынчы өрөдлөк бектик коргүгүгү чедип алган дайынчылар шеригте улут хундуктедде, бугураде турар. Кызыгааржы итти өрөдди турар инструктор, эки истекчи, комсомолчу В. Скляминин ады кызыгааржыларга болгон түс черин чоңуна болгондур. Бодунуң дөрт дайынчы оңуң-биле ол күрүне кызыгаарын эң серемчелдег камгалап турар. Чоокта чаа бир катан кызыгаар камгалакчы ол чоруп чораш, серемчелдег, кажар, угаангыр, кашпай болгалымы кызыгаар уреликенин чер алмапай тууду алган. Илчээлдээ дайынчылар бисте өзөш энес. Кызыгааржы эш Склямин болуп иди эдиртп алган, хоорайнын стандартына бөгүн үнү келдирге, кызылчылар оңу көөрар.

Кызыгаар райондарда тургустуу эки-турачы удушту дружиналар төрөн кызыгаарын камгалаарына улут дузаны чедирип турарлар.

Кызыгаар шерин—ол болза чаа кижини кижилеринин шөлөң эрттирген чоруктан дайынчы бодуңу чүрөчкени айыккамы-биле фабрикага, заводка, колхозка барып аякылдан, курлактыга сарнадып турары хал энес. Ногоан боттүгү кижилер чөдө хире маадрык чоруктары кызыгаар дээрл. Социалистик Төрөн чүртүгү мидикти кызыгаарын камгалаар дөш коргун чорун коргускен, бир постуңуң 7 кызыгааржы Андрей Коробитичин, Иван Поскребокун, Алексей Лопатиниң, Андрей Бесениндин база өскөлөрүн-даа аттарын чон кажан-даа утпас.

Бистин кезектин кызыгаар аставаларына эштер Пилипчук биле Мясников албан эрттиргенер. Сержант чоран эш Мясников ам Кызылдын транспортчуларынын коммунист күш-ажыл бригады амы удуруп турар, а эш Пилипчук СССР-нин Дээш Советинин депутатына моон мурунда сонгудуп турган. Республиканын уузу аял-агында ач, мурунда кызыгааржы чоран эштер Серенга, Донду-оол, Кызыл, Кзырмыкнай база өскөлөр-даа эки аякылдан турарлар. Оларга чоргаарларын бис.

Төрөн чүртүгүстүн мидикти кызыгаарын серемчелдег камгалаарымыз Коммунисттик партияга, Совет чакка, чоңа бугуради тур бис.

И. ЯКОВЕНКО.

Ш о о ч а б ы ж ы г Кызыгааржымыз бжык туру: Кызылдын камгалакчылары Карацупа маадры мичман, Калдык-бжык, коргун билбес. Караа көсүкү, кулаа джыгыр Карацупа деп чүве билбес. Хоор чоңа тыңы берген Колуң ширеп шивээ-дир сен. Хал-чалым дивес бжык. Бжык, маска хайгылчымы — Кызыгааржымыз сен-не турда Кызыгаарда шооча бжык. С. САМБА-ЛЮНДУП.

